

Nyt Mosedede Fort

**KULTURHISTORISKE
OG NATURMÆSSIGE
VÆRDIER**

Indhold

Formål	2
Beliggenhed – fortet fra landsiden og søsiden	2
Fredninger og beskyttelseslinjer	3
Træer og buske på området	4
Volumenstudier	5
Konklusion og anbefaling	7

Formål

Dette notat har til formål at beskrive de kulturhistoriske og naturmæssige værdier på og omkring Mosede Fort samt at beskrive de fredninger og beskyttelser, som gælder for området. Notatet er udarbejdet med henblik på videreudvikling af Mosede Fort og indgår i den forundersøgelse, som Greve Museum udfører i 2021. Notatet forsøger at besvare nogle af de spørgsmål, der er opstået i forbindelse med placering af ny bygning.

Det samlede projekt på Mosede Fort har til formål af forbedre brugeroplevelsen og formidlingen af det historiske fortidsminde og muligheden for at få viden om Danmark under 1. verdenskrig. Det er ønsket med notatet at vise, at der ikke er en konflikt mellem ønsket om udvikling og ønsket om bevaring af kulturarv. Videreudviklingen af Mosede Fort skal ske med respekt for de fredninger og beskyttelseslinjer, som gælder for området. Videreudviklingen, herunder placering af en ny bygning, kræver derfor, at der findes løsninger, som indpasses bedst muligt i forhold til de kulturhistoriske og fredningsmæssige værdier, og som fremtidssikrer muligheden for at formidle fortidsmindet til flere.

Den foreslåede placering af en ny museums- og restaurantbygning er et kompromis mellem en passende afstand til fortidsmindets kerne, en hensynsfuld placering i forhold til naturbeskyttelsen, samt behovet for en sammenhængende og tilgængelig besøgsoplevelse.

Den foreslåede placering forudsætter, at der kan opnås dispensationer fra relevante myndigheder.

Beliggenhed – fortet fra landsiden og søsiden

Mosede Fort blev opført i 1913-1916 på arealer som udgjordes af strandenge og marker tilhørende lokale lodsejere. Mosede Strandvej, som løber parallelt med kysten, var endnu ikke anlagt, da Mosede Fort blev bygget.

Mosede Fort var et kystbatteri, hvorfor dets oprindelige funktion var vendt mod havet. Sammenlignet med andre steder langs Greve Kommunes kystlinje hæver området omkring Mosede Fort sig her over stranden og havniveau. Fortet som jordværk og betonbyggeri er synligt fra søsiden, og det synes udefra i dag som under 1. Verdenskrig med én undtagelse – nemlig de mange træer og buske, som gror både på selve fortets kerne, men også i området bag fortet.

Da området overgik til militær anvendelse, var der ingen bygninger på området omkring fortet, og der skulle af hensyn til dets funktion som fæstning heller ikke være hverken bygninger eller beplantning, der kunne hindre frit udsyn fra fortet. De bygninger, som blev opført uden for den egentlige fortkerne, havde en let karakter. Betonbefæstningen fremstod som delvist skjult af de græsklædte jordanlæg omkring fortet. I dag er denne oplevelse bevaret, især når fortets kerne betragtes fra græsarealerne nord og syd for fortet.

Set fra vest – fra Mosede Strandvej og fra rundkørslen, hvor Mosede Landevej munder ud i Mosede Strandvej, samt fra fortets parkeringsplads – er dette oprindelige blik i høj grad hindret af beplantning og af formesterboligen. Hele området omkring fortet fremstår i dag som en grøn strandpark i en større byzone præget af villaer, lidt etagebyggeri samt transportkorridorer til veje og S-tog. Det er ikke umiddelbart synligt, at der er tale om et kystbatteri fra perioden omkring 1. Verdenskrig.

Fredninger og beskyttelseslinjer

Følgende fredninger og beskyttelseslinjer er de vigtigste i forhold til det videre arbejde med projektet på Mosede Fort og en potentiel dispensation: gælder

- Fortidsmindefredning – Museumsloven
- Naturbeskyttelse
- Strandbeskyttelse
- Skovbyggelinje

Fortidsmindefredning – Museumsloven

Mosede Fort er et fredet fortidsminde omfattet af museumsloven. Fredningen omfatter også hele området omkring fortets kerne. Lovens § 29e er kortfattet og klar: ”Der må ikke foretages ændring i tilstanden af fortidsminder. Der må heller ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, der fastlægger skel gennem fortidsminder.”

Loven giver dog mulighed for, at Kulturministeren kan give dispensation. Det er Slots- og Kulturstyrelsen (SLKS), der er myndighed på vegne af Kulturministeren. Skal der foretages ændringer skal SLKS ansøges om dispensation til at foretage ændringerne. Greve Museum (og andre aktører i kommunen) ansøger derfor SLKS, hver gang, der skal foretages ændringer i fortidsmindet. Nødvendige ændringer kan eksempelvis være ændringer, der udføres for at vedligeholde og forbedre forholdene og bevaringen for fortidsmindet. Greve Museum er i løbende dialog med Slots- og Kulturstyrelsen om det samlede projekt med at løfte Mosede Fort, herunder placering af Museums- og restaurantbygningen.

Naturbeskyttelse

Naturbeskyttelsesloven, og den fredning, der hedder: ”Overfredningsnævnets afgørelse af 23. oktober 1961 og senere af fredningsnævnets afgørelse af 23. juni 1972 vedrørende Mosede Fort.” er en ældre fredning. Fredningen er baseret på forskellige (tidligere) matriklers funktioner og ideen med fredningen er at friholde det meste af det fredede område til rekreativt område, og kernen indenfor fortets tørgrave til museum. Men at der i den såkaldte ”servicestribе” (dav. matrikel 9i): ”efterhånden som behovet melder sig kunne opføres sådanne bygninger, som vil være nødvendige for områdets anvendelse som strandpark - cafeteria, kiosker, toiletter, gartner- og opsynsboliger, omklædningsrum, cykelstald og andre økonomibygninger.”

Da Museums- og restaurantbygningen ikke er nævnt specifikt i den oprindelige fredning, vil der skulle ske en fortolkning i forhold til at gøre det rekreative område tilgængeligt for offentligheden. De ønskede ændringer må som udgangspunkt ikke være i strid med fredningens formål.

Det bemærkes, at der er sket ændringer i matrikuleringen af området siden 1971. I dag har hele området ét matrikelnummer. Greve Kommune er myndighed ved behandling af byggesager på fredede områder, men Fredningsnævnet skal ansøges om dispensationer.

Det vurderes, at det ikke vil kunne godkendes at placere en ny bygning på de åbne græsplæner omkring fortet. Det vurderes, at en placering på den nuværende parkeringsplads vil kunne godkendes af Fredningsnævnet. Imidlertid vil oplysninger om den fremtidige bygnings volumen, placering, fremtoning og byggematerialer også have afgørende betydning for sagsbehandlingen.

Strandbeskyttelse

Strandbeskyttelseslinjen omfatter strandbredden og arealet op til 300 m bag strandbredden. Det betyder, at hele området mellem stranden og Mosede Strandvej er omfattet af strandbeskyttelsen.

Beskrivelse af arealet

Matrikel: 9h
Ejerlav: Mosede By, Karlslunde
Kommune: Greve
Areal: 10,3 hektar (103.000 m²)

Fortets kerne

Fortets kerne defineres som selve fortet inden for den omgivende tørgrav plus tørgraven og græsarealerne frem til de gangstier, som omkranser fortet på alle fire sider. Arealet inden for disse stier er 2,0 ha.

Servicestribe og parkeringsplads

Vest for fortets kerne ligger et smalt areal, ofte benævnt servicestriben, hvor formesterboligen og toiletbygningen befinder sig, og tidligere også den nu nedrevne restaurant. Mellem servicestriben og Mosede Strandvej ligger en stor asfalteret parkeringsplads, ca. 50 x 200 m. Servicestriben og parkeringspladsen er også omkranset af stier på alle fire sider. Dette areal er 1,5 ha.

Sydlig græsplæne

Græsplanen syd og sydvest for fortets kerne er 1,8 ha.

Nordlig græsplæne

Græsplanen nord og nordvest for fortets kerne er 2,2 ha.

Øvrige areal

Det resterende areal udgøres af 2,8 ha. Dette areal omfatter hovedsagligt de dele af skovene nord og syd for græsplænerne, som ligger inden for matrikel 9h, samt de mere kuperede og delvist bevoksede arealer på matriklen, der grænser op til stranden umiddelbart øst for fortet.

Formålet med strandbeskyttelse er at bevare de landskabelige, naturmæssige og rekreative værdier knyttet til kysterne. I strandbeskyttede arealer må der som hovedregel ikke foretages ændringer af den eksisterende tilstand. Det betyder, at man ikke må opføre bebyggelse, herunder til- og ombygning, opstille campingvogne og hegn, tilplante eller på anden måde ændre på terrænet.

Der gælder en række undtagelser fra denne regel, herunder at man ved nedrivning kan genopføre en bygning med samme dimensioner og på den eksisterende sokkel uden at indhente dispensation. Det betyder, at der skal søges dispensation for en ny bygning, som er større end den nedrevne restaurantbygning, eller som har en anden beliggenhed.

Det er Kystdirektoratet, der giver dispensationer til byggeri eller andre ændringer. En række hensyn indgår i direktoratets vurdering, herunder påvirkningen af kystlandskabet, naturen og de rekreative interesser. Det er vores vurdering, at Kystdirektoratet i deres behandling vil lægge sig op ad Fredningsnævnet.

Skovbyggelinje

Fortet og området omkring afgrænses med nord og syd af skov. Det betyder, at reglerne om skovbyggelinje også skal indtænkes i forbindelse med videreudviklingen af Mosede Fort. Skovbyggelinjen løber 300 m fra skovbrynet, og mellem skoven og skovbyggelinjen må der ikke placeres bebyggelse. Der er en række undtagelser fra dette forbud. Formålet med reglerne er at sikre det frie udsyn til skov og skovbryn og for at bevare skovbrynene som værdifulde levesteder for plante- og dyreliv. Reglerne om skovbyggelinje gælder for private skove med et sammenhængende areal på mindst 20 ha samt for alle offentlige skove.

Hvis der er behov for at dispensere fra reglerne om skovbyggelinje, er det Byrådet i Greve Kommune, der kan give dispensation. Afgørelser om dispensation kan påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

Træer og buske på området

Hele området omkring Mosede Fort er præget af træer og buske. De store græsarealer nord og syd for fortet indrammes af skov, hvoraf en del er omfattet af

fortidsmindefredningen, og hvoraf en del er i privat eje. Enkelte fritstående træer pryder begge græsplæner.

På selve området er der sket en beplantning med træer, bl.a. som indramning af parkeringspladsen. Denne beplantning giver fortet et grønt look og skjuler i nogen grad det indblik til fæstningen fra landsiden, som i tiden omkring 1. Verdenskrig har fremstået som åbent og helt uden træer og buske.

Dels er der på selve fortet og på græsarealerne enkelte fritstående træer samt træer, der vokser i klynger. En del af disse træer fremstår som selvsåede. Under hensyntagen til fæstningens militære funktion har der i tiden under 1. Verdenskrig ikke været plantet træer og buske på området.

Bevoksningen på fortområdet er i høj grad med til at give det den stemning af strandpark, som har været områdets rekreative hovedfunktion siden 1970. Træerne giver med deres ensartede fremtoning på og omkring parkeringspladsen og det mere uensartede bevoksningsmønster på fortets kerne hele området farver og højde. Det bør dog som led i det samlede projekt overvejes at udtynde buske og træer på fortområdet. I så fald skal der laves en plan herfor, som skal godkendes gennem dispensation fra frednings- og strandbeskyttelsesmyndighederne.

Volumenstudier

Rumprogrammet for bygningen er på 800 m² med mulighed for at grave ud til kælder, hvorefter bygningens fodaftryk kun vil være det halve. En restaurantbygning på ca. 280 m² blev opført i 1970'erne i umiddelbar nærhed til fortets kerneområde. Restauranten blev revet ned i 2020, og udgør nu en referenceramme med fredningsmyndigheder i dialogen om kommende muligheder for byggeri. Det skyldes bl.a., at der i dispensationen for nedrivningen givet af Slots- og Kulturstyrelsen i 2020 samtidigt er en tilladelse til at opføre samme størrelse bygning på samme placering frem til 2030.¹ Men en mundtlig dialog med styrelsen henover 2021 har peget på, at der potentielt kan gives tilladelse til en større bygning, hvis der findes en anden og mere hensigtsmæssig placering til denne,

således, at den ikke ligger i umiddelbar nærhed af fortets kerne. I arbejdet med forundersøgelsen fra april til december 2021 har Greve Museum arbejdet med studier af forskellige placeringer.² Studierne har taget højde for flg. dimensioner:

- Hensyn til fredningsbestemmelser. Her er der en ”konflikt” mellem SLKS’ ønske om at placere en bygning så langt væk fra fortets kerne som muligt (Museumsloven) og Naturbeskyttelsesloven, der faktisk angiver matriklen mellem fortet og parkeringspladsen som stedet for funktioner, der understøtter oplevelsen af det historiske og rekreative sted.
- Bygningskrop som volumen i højde og bredde i forhold til indblik på fortet fra forskellige placeringer
- Bygningskrop og placering i forhold til viden om historiske bygninger. Helt overordnet kan museet nu på baggrund af dybdegående kildestudier i bl.a. Forsvarsministeriets arkiver sige, at der ikke har været bygninger på den nuværende parkeringsplads – udover den bygning, der lå, hvor den nu nedrevne restaurant var placeret.
- Hensyn til ældre fundamenter og spor fra tiden omkring 1. verdenskrig (se ovenstående).

Ovenstående kulturhistoriske dimension har vejet tungest. Men derudover har museet også arbejdet med placering i forhold til nogle mere interne parametre:

- Sammenhæng i besøget for museumsgæster
- Adgangsforhold
- Bygningskrop, der indeholder de elementer, der er nødvendige for at løfte den samlede museumsoplevelse.

¹ Slots- og Kulturstyrelsen, journal nr. 20/07586.

² Dette arbejde er kun i dette notat gengivet i opsummerende form, men kan fremsendes i mere detaljeret form, hvis det måtte ønskes.

Billede af Mosede Fort, der viser den optimale placering af et byggefelt defineret af hensynet til de samlede fredningsbestemmelser.

Konklusion og anbefaling

Forundersøgelsens volumenstudier har peget på, at en ny museums- og restaurantbygning bedst placeres på den sydligste del af parkeringspladsen. Denne placering sikrer

- at en ny bygning ikke kommer for nær fortidsmindets centrale dele
- at en ny bygning ikke placeres på de åbne græsarealer, da disse er centrale for naturbeskyttelsen i området og har en rekreativ værdi
- at udsynet til fortidsmindet fra græsplænerne og fra fortet og ud så vidt muligt ikke hindres
- at der kan skabes en velfungerende sammenhæng mellem ankomst og parkeringsplads, billetsalg og restaurant samt besøg og brug af bygninger og udeområder på fortidsmindet
- at træækkerne, der indrammer parkeringspladsen, og som er en vigtig del af områdets grønne karakter, fortsat vil definere området.

Afslutningsvis peger denne forundersøgelse på følgende:

1. Den ny museums- og restaurantbygning opføres i materialer, der er hensynsfulde over for områdets naturmæssige og kulturhistoriske værdier, og som er i et æstetisk samspil med den materialitet, der i øvrigt præger området: historiske bygninger i beton og træ, det græsklædte fortområde og træerne, der er en vigtig del af strandparkens karakter.
2. Der fældes et antal træer og buske på og nær fortidsmindets kerne. Dette vil genskabe et originalt udseende, idet beplantning var uforeneligt med Mosede Forts originale funktion som fæstning, og vil kunne understøtte formidlingen af fortidsmindets historie.
3. Der udpeges en række steder med uhindret ind- og udblik til fortets kerne, således at områdets originale karakter og funktion delvist bliver synlig. Dette vil især kunne ske i den nord-sydgående akse mellem de to græsplæner og henover fortets kerne.
4. Der udarbejdes en Cultural Management Plan for vedligeholdelsen af fortidsmindet, herunder betonbygningerne, som i varierende grad er i forfald efter at have stået i over 100 år.
5. Skiltning, udendørs formidlingsinstallationer, trapper, gelændere og belægning udføres i materialer og med håndværksmæssig greb, der passer til fortidsmindet og den stilmæssige periode, som det tilhører.